

TROLDSPJLET

Meddelelsesblad for Karin Michaëlis Selskabet. nr. 13. af 17. februar 2009.

Indholdsfortegnelse:

1. Redaktionel note.
2. Årsmøde i selskabet.
3. "På kanten af Karin..."
5. Foredrag i Randers.
6. Referat af møde i bestyrelsen den 9. november 2008.
7. Karin i Emmas spejl. Bemærkninger til kronikken i nr. 11 om Emma Goldman

Redaktionelle noter:

Hermed årets første nummer af "Trolspejlet". Indkaldelse til årsmødet findes på side 2 – som sædvanlig på en selvstændig side, så den let kan trykkes ud og gives til andre interesserede.

Næsten nummer af bladet forventes at udkomme lidt før årsmødet. Dels for lige at minde om det igen, og dels med nogle optrykte tekster centrale for årets tema.

Karin Michaëlis Selskabet

**Årsmøde den 21. marts 2009,
kl. 13 - 16 i Caféen i Literaturhaus' kælder**

Tema: "Barnet" i Karin Michaëlis' bøger

Gennembrudsromanen "Barnet" fra 1902.
Oplæg ved Stine Kure, Stud. Hum. ved RUC

"GlædensSkole" fra 1914,
Her beskrives Eugenie Schwarzwalds reformskole i Wien.
Oplæg ved Hanne Meyer, tidl. rektor for Esbjerg Seminarium

Årsmøde afsluttes med generalforsamling.

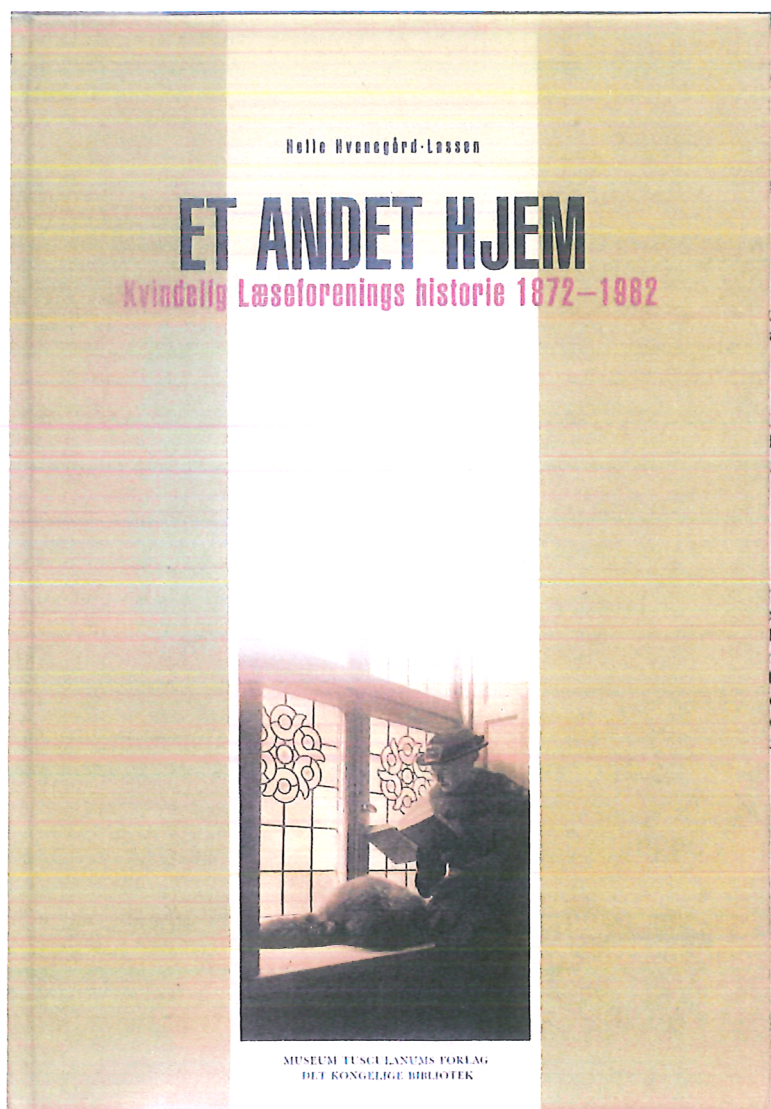
Gratis adgang.

Tilmelding til sd@cnas.dk vil være en fordel med henblik på mødets
praktiske tilrettelæggelse.

"På kanten af Karin..."

Jeg ved faktisk ikke om der findes noget man kan kalde "kvindelig biblioteks-historie", men hvis det hidtil ikke har eksisteret som begreb, så gør det nu. Der er nemlig kommet et pragtværk på gaden med titlen "Et andet hjem. Kvindelig Læseforenings historie 1872-1962", Museum Tusculanums Forlag & Det Kongelige Bibliotek. Det er ikke hvad jeg ville kalde en central bog set ud fra en Karin Michaëlis synsvinkel (om end hun naturligvis er nævnt i flere sammenhænge), men til gengæld er det en aldeles fremragende og uhyre detaljeret i et glemt kapitel i nogle kvinders liv. Samtidig er det en sand lystvandring i vore bedste- og oldeforældres læsevaner. Anbefales varmt til læsere med hang til at se væsentlige historiske træk set i lyset af en nu nedlagt organisation.

En grundig og informativ anmeldelse af bogen (af Henrik Wivel) findes i Weekendavisen nr. 49 af 5.12.2008.

En anden – og langt mere central - bog om
Nemlig Merete Von Eybens "Det farlige liv":
bestilles på www.detnyestorebogudsalg.dk

Det sker ikke tit, at der er nye lokale aktiviteter vedr. Karin Michaëlis. Så meget mere glædeligt er det, at der nu i Randers er lidt nyt om forfatterskabet. Det følgende er et klip fra programmet for Folkeuniversitetet i Randers:

Hvem er Karin Michaëlis (1872-1950)?

Cand. mag. Keld Sørensen

At hun er fra Randers ved sikkert de fleste. Men at hun udgav 65 bøger, at én af hendes bøger er filmatiseret med Asta Nielsen i hovedrollen, at noget af hendes produktion er oversat til 30 sprog, at hun var så læst i de tysksprogede områder, at nogle af hendes bøger blev udgivet på tysk, før de kom på dansk, det ved de færreste. Arrangeret af Kulturelt Samvirke Hvorfor gik studenterne i Wien i fakkeltog for hende, da hun blev 60 år? Og hvorfor blev hun i 1939 - efter råd fra udenrigsministerens hustru - i New York helt frem til 1946? Hvordan hang det sammen, at hun efter en audiens hos kongen fik en person, der i 30 år havde vandret ind og ud af fængslerne, benådet? Hvorfor står hendes buste ikke foran Helligåndshuset i Randers? Der vil blive tegnet et portræt af Karin Michaëlis, bl.a. via nedslag i hendes erindringer. Foredragene giver en udførlig biografisk fremstilling og søger svar på spørgsmålene ovenfor. Endelig vil foredragene indeholde en gennemgang af (dele af forfatterskabet).

Holdnr.

Tidspunkt Tirsdage: 17 og 24/2 kl. 19-21

Adresse Helligåndshuset, Erik Menved Plads 1, Randers

Pris Kr. Gratis adgang .-

Karin Michaëlis Selskabet

Referat af styrelsesmøde den 9. november 2008 kl. 11.30 i Literaturhaus

Tilstede: Inga-Britt Olsen, Karen Klitgaard Povlsen, Henning Høeg Hansen, Solveig Czeskleba-Dupont (ref.).

1. Siden sidst den 12.9.2008

- a. KM. Selskabet har deltaget i De litterære selskabers Samrådsmøde gennem Ingrid Christiansen.
- b. Svendborg kommune har doneret 5000 kr. til KM. Selskabet til produktion af plakater og pjecer.
- c. Selskabets hjemmeside www.karinmichaelis.dk udvikler sig ved hjælp af Sine Bang. – Det er stedet, hvor vi først og fremmest annoncerer vore næste arrangementer.

2. Medlemmer

Der er 33 medlemmer. De betjenes med medlemsblad, hjemmeside, møder og en årlig udflugt.

3. Økonomi

Der er ca. 8000 kr. i kassen.

4. Praktiske ting omkring dagens arrangement "På flugt fra nazismen".

Det blev afholdt i cafeen i Literaturhaus' kælder. Vi havde sørget for en skuespiller til at læse op (Bodil Sangill), oplægsholdere Rolf Czeskleba-Dupont, Ernst Ulrich Pinkert og Inga-Britt Olsen (men Ulli Pinkert meldte desværre afbud pga. hold i ryggen). Desuden var der programfoldere, liste hvor interesserede kunne skrive sig på, kaffe, mælk og kage, (men vi manglede tebreve), mulighed for at købe bøger af KM. Mødet var meget vellykket - ca. 30 deltagere og et nyt medlem.

5. Årsmøde

Datoen blev fastsat til lørdag den 21. marts 2008. Stedet er ikke besluttet endnu. Kulturhus på Islands brygge og i Valby undersøges af SCD.

Emnet bliver "Barnet" hos Karin Michaëlis. Hanne Meyer, tidl. rektor for seminariet i Esbjerg og en meget aktiv og kreativ person, holder oplæg om "Glædens skole". Muligvis suppleret af Beth Juncker. Karen Klitgaard spørger.

6. "Die grosse Beichte".

Henning havde udsendt et papir om romanen og foreslår at vi arbejder videre med ideen om at udgive bogen på dansk. Dansk Sprog- og Litteraturselskab skal søges om hjælp. Henning kontakter formanden Jørn Lund. SCD prøveoversætter 15 sider af bogen v.h.j.a. Inge Heise – et potentielt medlem af Selskabet - inden den 22. dec. 2008.

7. Troldspejlet: En artikel (3.g.opgave) af Stine Kure Lund om "Barnet" ligger klar til næste nummer. Det vil være godt som optakt til årsmødet. Ida Meyer vil sende os en tilsvarende opgave om "Lillemor".

Næste styrelsesmøde: 21.2. 2009 evt. hos Henning kl. 13.

Ref. SCD

KARIN I EMMA'S SPEJL.

Et sidespring af Henning Høeg Hansen.

Karin Michaëlis' kronik om Emma Goldman ("Politiken" den 10. feb. 1932. Optrykt i Trolldspejlet nr. 11) er et modigt manuskript. I samtiden blev Emma Goldman nemlig behandlet som farlig – både i sine handlinger, sine ord og i sit privatliv. Hun havde indrejseforbud i USA, blev i forlængelse af sit ophold i Danmark udvist af Holland, og var på alle måder hvad man i dag ville betragte som en potentiel terrorist. Hun mente nemlig at målet helligede midlet. Selv hvis det skulle komme til attentater og drabsforsøg. I realiteten var det dog nok sådan, at hendes anarkistiske praksis ikke var særligt omfattende. Hendes livsstil var dog bestemt heller ikke på det personlige plan uproblematisk eller omkostningsfrit, men som agitator var hun med ord og pen aldeles formidabel. Hun havde langt flere velvalgte ord end hun havde velanbragte bomber. Men hun var naturligvis frygtet i samtiden for sin uortodokse måde at leve på kombineret med sine altid klare holdninger til, hvordan man mest effektivt kunne nedbryde enhver form for statsmagt. Det kræver trods alt mange stærke meninger og evnen til at lufte dem at være direkte uønsket i både USA og Sovjet, samt at være jaget vildt i en god del af den øvrige verden. Så i samtiden var Emma Goldman kontroversiel – og farlig. Men i modsætning til en god del af nutidens "farlige" var hun, for nu at bruge en nedslidt Christiania-frase: "en del af os selv". Hun udsprang af og var i opposition til vores egen kulturkreds. Hun var ingen fremmed.

Jeg holder meget af at vide noget om skribenters sociale liv, og til den ende er arkiver fortræffelige. Fra dem ved vi en del mere, end Karin Michaëlis vidste om Emma Goldman og tilblivelsen af hendes "Living my Life". Eller måske rettere sagt: hvad Karin Michaëlis gerne vil have os til at tro.

Så det smukke hus i St.Tropez var betalt af Peggy Guggenheim. Forlaget gav Goldman et heftigt forskud på bogen. Hun bad alle sine venner og familemedlemmer om at sende sig alle de breve hun nogensinde havde skrevet til dem. Emily Holmes Coleman arbejdede fuldtids som sekretær for Emma Goldman i tiden op til udgivelsen. Og skulle det være kommet til en krise alligevel, havde gode venner lavet en fond til understøttelse af Emma Goldman. Alt dette tager efter min mening ikke det mindste fra Emma Goldman eller hendes hovedværk. Men det fremhæver på den anden side nogle lidt problematiske aspekter ved det billede Karin Michaëlis giver os af Emma Goldman. Karin Michaëlis elsker ganske enkelt at fortælle legender om kunstnere, der kommer af intet, lider ufatteligt og ender som berømtheder båret af ørnevinger på vejen mod gudestatus.

Jeg kan godt blive en anelse betaget af den komparative lethed, der fylder Karin Michaëlis' hjerte og dermed hendes pen. Kronikken om Emma Goldman bekræfter dette. Alene indledningen om at der er to, der har gjort et lige stærkt indtryk på hende: meget godt kan siges om både Goldman og Naidu. Men efter min mening bør det siges hver for sig, for de kommer faktisk i enhver forstand fra hver sin verden. Naidu kommer fra Indiens dannede lag, så hvor Goldman havde alle former for problemer med sin skolegang og uddannelse, havde Naidu en let gang på jorden i uddannelsesmæssig henseende: hun blev student som utrolig ung, og familien havde råd til at sende hende fra Indien til de bedste engelske universiteter – dog med det slet skjulte sidemotiv at forhindre hende i at gifte sig alt for

ung. Og hvor Goldman tilbragte tiden i fængsel og lærte om livet på den brutale måde, var Naidu's vej anderledes let og præget af klassisk magt i toppen af samfundet. Hvor Goldman lejlighedsvis foretrak vold, var Naidu med på del af Gandhi's saltmarch. Og Naidu tog aldrig under nogen omstændigheder sit kønsliv med op på talerstolen. Man kan faktisk dårligt forestille sig mere forskellige mennesker end Goldman og Naidu.

Jeg er ikke det mindste i tvivl om at Michaëlis i denne kronik forestiller sig at hun på bedste vis blotlægger Goldmans liv. Men den skabelon hun bruger, er så at sige sit eget liv. Hun spejler sit eget liv og omverdensopfattelse i "Living my life", og det forekommer mig ærligt talt lidt tamt.

Det lykkes ganske vist ikke KM at få det nævnt i kronikken, men der ligger jo en historie forud for at Goldman krydser grænsen til Sovjet på vej ind. Nemlig at USA i forbindelse med den 1. verdenskrig vedtog en kontroversiel lov om, at man ikke som amerikansk statsborger måtte deltage i anti-krigs-aktiviteter. Det var med denne lov i hånden, at man ret bogstaveligt fangede Emma Goldman, Berkman og mindst 1000 andre ukendte ind og gjorde det enkle: at sætte dem på et skib og sende dem til Sovjetunionen. KM roder lidt rundt i tidsforløbet, men begge de nævnte udstår altså først deres fængselsstraf, derefter er de ude i frihed og så bruges loven til at deportere alle anarkisterne.

Jeg prøver altid at huske det: læser man Karin Michaëlis' version af en begivenhed er man sikker på en ting: man får altid et stærkt individuelt portræt af et menneske, der har det svært! Ikke at jeg finder det overflødigt at høre om Emma Goldman's vanskeligheder i barndommen incl. de seksuelle overgreb. Men – der er altså en vekselvirkning mellem hendes lidelser og hendes løsninger, som KM ikke er særlig god til at få frem. Goldman er et dybt reflekterende menneske, der så at sige selv anså sine personlige lidelser som værende afgørende, men ikke totalt dominerende. Der er ikke nødvendigvis nogen direkte linje mellem individets personlige ulykkelige omstændigheder og så dets politiske kurs i denne verden.

I øvrigt kan jeg lige tilføje, at Karin Michaëlis ganske vist skrev denne introducerende kronik til Emma Goldmans besøg i Danmark, men hun overværede ikke selv mødet. Af en anden artikel om et helt andet emne fremgår det nemlig af Politiken, at hun var på besøg i Wien, hvor hun bl.a. skulle holde foredrag for "Forbundet af Fraskilte". Jeg gætter (og det er rent gæt), at dette passede Karin Michaëlis ganske godt. Hun var nemlig et menneske og en skribent, der ikke var særlig villig til at forstå verden efter ideologiske skillelinjer. Og det må have været en meget vanskelig situation for hende eventuelt at skulle vælge mellem sine anarkistiske og sine kommunistiske venner. Så hellere tage fat om de individuelle detaljer: Haven, gæstfriheden, den hjemmelavede mad, den uformelle skolegang, det let kaotiske skrivearbejde, den tumultiske kærlighed og pardannelsens aldersforskelle – alt er det faste elementer i Karin Michaëlis liv og forestillinger om liv. Læg hertil glæden ved havearbejdet, glæden ved at se sig selv som værende forrest i kampen om bedre kår for de små i samfundet. Hun vælger det hun kender. Og det skriver hun så om. Selv om det lige lidt tilfældigt er Goldman, der så at sige må lægge "liv" og bog til. Både læsning og skrivning er spejle: vi ser mest os selv. Det eneste, der faktisk mangler, er lige noget om dyr.

Er Karin Michaëlis er god formidler? Svaret er for mig at se et klart nej. Jeg har læst alle de breve Agnes Smedley skrev til KM. Alle brevene fra KM til AS er gået tabt. Men som i

tilfældet med Goldman har Karin Michaëlis på grund af sin position stor slående muligheder for at formidle et dybt originalt stof til sine læsere. Hun kender forfatteren (siden 1923), hun har besøgt hende, og hun er helt på forkant med projektet, idet hun får manuskriptet at se på forhånd og inden det går i trykken. Med andre ord kunne KM give os et dybt og kvalificeret indtryk af det projekt Emma Goldman står i. Men KM vælger også i denne sag, at bruge sin egen optik til at sortere i det foreliggende materiale, og sender kun det videre til os, som ligner hendes eget liv.

Og det er ikke små fordrejninger dette kommer til at betyde. Det kommer faktisk til at betyde noget for hele vores opfattelse af sagen. Tag f.x. beskrivelsen af den unge mand i Stockholm, som bliver Goldman's elsker. Fremstillingen af sagen kommer til at give os hendes forståelse af verden som værende centreret omkring alderdommen. Han bliver den unge elsker, hun bliver den aldrende kvinde. Det bliver ikke dreng møder pige, men alt for ung mand møder alt for gammel kvinde. Eller i tilfældet med "Ben": en plattenslager møder en ærlig kvinde. Eller med den første ægte mand: impotent mand møder frugtbar kvinde. Men, alt dette er bare begrebsmodsætninger, der ikke spiller den store rolle på den lange bane. For det virkelig sensationelle ved Goldman er at hun på trods af mishandlinger i barndommen bevarer et enormt potentielt og realiseret almindeligt sundt erotisk behov.

Dette er ikke nogen lille ting i samtiden. Alle de kvinder, vi læser om havde på en eller anden måde en relation til et af tidens hede emner – oplysningsbevægelsen vedr. seksualitet. Og det helt enestående ved Emma Goldman er sådan set, at hun er på de nydendes parti. Hun er ikke plaget af alle mulige forestillinger om at nu gælder det om at få styr på arbejderklassens formering, hun er faktisk i stand til at fastholde, at lykelige erotiske aktiviteter uden konsekvenser er langt bedre end voldelige overgreb kombineret med store børneflokke.

Jeg tror faktisk ikke at Karin Michaëlis har fattet denne sontring. Eller rettere sagt: jeg tror ikke at hun anså den for betydningsfuld. Der er noget meget moderligt over KM, når hun skriver om børn. Hun er betaget af børn og ser dem som det, de burde være: små mennesker med et stort udviklingspotentiale når de rette omstændigheder og opvækstmuligheder gives dem. Hun er optaget af pædagogik, Børnehjælpsdag, børns evne til at organisere sig fornuftigt ("Den Grønne Ø") og børns evne til at begå sig både fornuftigt og berigende i denne verden (Bibi-bøgerne).

Overhovedet er der noget meget oplagt uskyldigt over hele denne gennemgang af Goldman's liv og levned. Således myrdes lige i svinget en amerikansk præsident, og samtidig fastholdes det i KM's kronik, at det centrale i denne sag er hvordan Goldman har det med sit kærlighedsliv. Og ærlig talt vidner det ikke om den store historiske interesse hos KM, at hun lige ubesværet og på en enkelt linje får en af de mest afgørende politiske begivenheder i den amerikanske historie skåret ned til at blive et element i Goldmans kønsliv.

Det er i formidlingen at Karin Michaëlis er svagest. Hun vil sine venner det godt, og hun vælger altså nogle gange bare den mest enkle indfaldsvinkel: mine venner har haft det svært – tag godt imod dem. Men med denne hjertets lethed kan man let komme til at overse en række trods alt ikke betydningsløse facts. Bl.a. at venlige og meget rige mennesker først samlede penge ind til Goldman, så hun kunne holde sig ude af alt andet arbejde for at samle sig om at skrive "Living my Life". Samt at det var en hel særlig rig bekendt, der

ganske enkelt købte villaen "Bon Esprit" og gav den til Emma Goldman. Man kender endda prisen – 5.000 US\$ i datidens priser.

Der er altså noget forkert i beskrivelsen af Emma Goldmans liv. Hun er efter KM's mening hele tiden udsat for et pres for at blive mor og hustru. Mænd begær og deres familiestrategi lægger hele tiden et pres på hende. Det vil jeg ikke helt afvise, men Goldman er i sin samtid en af de førende advokater for den fri kærlighed. Det er lidt underligt, at KM ikke ser alle disse afvisninger som en klar konsekvens af en general holdning mod både ægteskab og monogami.

Så skal jeg sammenfatte denne lange kronik, bliver det med noget i retning af, at Karin Michaëlis havde det svært med de voldelige aspekter af anarkismen, at hun havde det svært med den helt fri kærlighed, at hun fundamentalt set ikke kunne udgrænse konfliktfeltet mellem den kollektive kommunisme og den individuelle anarkisme, samt at hun ikke ville forstå de privatøkonomiske transaktioner bag Goldmans liv. Og hvad er der så tilbage: den traditionelle historie om et menneske, der havde det svært, som kom af intet, blev til noget, og endte med at være betydningsfuld.

Der kommer i øvrigt hele tiden nye oplysninger på nettet til belysning af Emma Goldman, og det er en næsten sanselig oplevelse at lede efter ting om Emma Goldman på nettet. Prøv det. Hun er ganske enkelt en af de mest velorganiserede forfattere på nettet. Der er stort set ikke den begivenhed man ikke kan slå op.

Karin Michaëlis er ikke taget til syden alene for at besøge Emma Goldman. Det er mere end sigende, at hun omtaler St.Tropez som værende en "Kunstner- og Fiskerflække". Begge disse umærkede forfattere var sådan set blot en del af en større folkebevægelse, der havde sat kurs mod Middelhavets strande, den hede sol og den fremmedartede mad. Faktisk er det lige her på det lidt elitære plan, at grundlaget lægges til det, vi alle skulle blive en del af: den moderne charterindustri og pensionisteksport til mere behagelige himmelstrøg. Og her stod Emma Goldman ikke alene. Folk valfartede til St.Tropez med kunstnerne i spidsen. Sådan var det såmænd også i andre lande – kig på Virginia Woolf og hendes drømme om St. Ives. Kig på vores egne nationale romantiske opfattelse af Skagen. Skribenter, malere og alskens godtfolk var alle på vej: mod drømmen om at leve sit liv ude ved havet i en længsel mod oprindelighed. Men der gik naturligvis 7-Eleven i hele denne folkebevægelse. Det blev en industri. Emma Goldman var også på dette punkt en forkvinde. Og på dette punkt fulgte folk hende i praksis. På andre områder blev hun "kun" et ikon.

[Interessererede kan finde interview med Emma Goldman i Politiken lørdag 13. feb. 1932 p. 5, og en anmeldelse af hendes foredrag i Danmark i samme avis søndag den 14. feb. 1932 p. 10. Om Peggy Guggenheim, se: "Mistress of Modernism" af Mary V. Dearborn, Houghton Mifflin Company, 2004] .